

Asəf Zeynallı – 115

Nakam ömrün susmaz melodiyası

...Radioda Bülbülün ifasında Asəf Zeynallının "Ölkəm" romanı səslənir:

*Şiş ucları buludlarla döyüşən,
Dağlarında buzları var ölkəmin...*

Ecəzkar romanı heyranlıqla dinləyirəm. Eyni zamanda bu əsərin Cəfər Cabbarlıya məxsus olan sözləri ilə bağlı deyilənləri xatırlayıram. Yozumlara görə, gənc Cəfər burada Vətənin bolşevik işğalına məruz qalmasına, lakin ölkəsini azad görmək istəyinə üstüörtülü işarələr vurub. Şeiri yazanda Cəfərin 20, romanı bəstələyəndə isə Asəfin 19 yaşı olub. Amma əsəri necə də yüksək sənətkarlıqla yazıblar!

Dahi Bülbüldən sonra bu romanı musiqi sənətimizin digər korifeyləri Firəngiz Əhmədova, Lütfiyar İmanov, Gülağa Məmmədov, Fidan və Xuraman Qasımova bacıları və neçə-neçə tanınmış sənətçi – Sona Aslanova, Rauf Atakişiyev, Mobil Əhmədov, Rauf Adıgözəlov, Yaşar Səfərov, Azər Zeynalov oxuyublar. Nə yaxşı ki, "Ölkəm" indi də tez-tez səsləndirilib dinləyiciyə həzin, xoş anlar yaşadır.

Böyük istedad sahibi olan bəstəkar Asəf Zeynalabdin oğlu Zeynallı 1909-cu il aprelin 5-də Azərbaycana neçə-neçə elm, mədəniyyət və incəsənət xadimi bəxş edən qədim Dərbənddə doğulub. O, 1 yaşında ikən atası vəfat edib və Asəf 3 qardaşı ilə anasının himayəsində qalıb. Anası onu Dərbənd realını məktəbinə qoyanda 7 yaşı olub. Oradakı uşaq xorunda oxumağa başlayıb, klarnet çalmağı öyrənib. Həmin illərdə Dərbənddəki nəfəsli orkestr yay axtaşlarında şəhər parkında konsertlər verəndə o da səhnədə məharətini göstərib.

Mayası musiqi ilə yoğrulmuş Asəfin 11 yaşı olanda ailəsi Bakıya köçür. O, əvvəlcə hərbi məktəbin nəzdində nəfəsli orkestrdə truba çalmağı öyrənir, sonra Bakı Musiqi Texnikumunun truba, violonçel, fortepiano siniflərində təhsil alır. "Truba üçün pyes"ini 14 yaşında texnikumda özü ifa edir. Bu zaman onun bir gözü elə hey bir kənarda oturmuş Kövkəb adlı tələbə yoldaşına dikilir. Çünki könlündə sevgi tumurcuqlayıbmış. O qız gələcəyin böyük pianoçusu, pedaqoqu, Xalq artisti olacaq Kövkəb Səfərliyeva idi. Yeri gəlmişkən, Asəflə Kövkəb sonradan konservatoriyada da bir yerdə oxuyub, nişanlanıblar da. Amma Asəf gənc yaşında vəfat etdikdən sonra Kövkəb xanım daha heç kimə könül verməyib, ailə həyatı qurmayıb.

Asəf Zeynallı Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının bəstəkarlıq şöbəsində Üzeyir Hacıbəylinin sinfini bitirib. Onu gördüyü andan "Bu ki əsl istedaddır", – deyən dahi Üzeyir bəy tələbəsinə xüsusi diqqət göstərib. Sonrakı dövrdə Asəf öz xatirələrində bu qayğı və sevgidən bəhs edərək Üzeyir bəyin ona mənəvi ata olduğunu qeyd edib.

Bir fakt da var ki, tələbə ola-ola həm də müəllimlik edən Asəf Zeynallı bir müddət Tofiq Quliyevə və Qara Qarayevə də dərslər deyib. Üzeyir bulağından su içən Asəf Zeynallı cəmi 23 il ömür sürsə də, milli musiqi sənətində silinməz izlər qoyub. O, milli romans, piano və simfonik musiqinin banisi sayılır. Bəstəkarın yuxarıda xatırladığım "Ölkəm", eləcə də "Sərhəddi", "Çadra", "Sual", "Seyran" romanları milli vokal musiqimizin inciləridir. Piano üçün "Uşaq süitəsi" silsiləsi, "Çahargah" pyesi, violino və piano üçün "Muğamsayağı", 2 fuqa, simfonik orkestr üçün "Fraqmentlər", teatr tamaşalarına musiqi, xalq mahnıları işləmələrinin müəllifi də odur. Bunlarla bərabər, gənc sənətçi Azərbaycan musiqi folklorunun top-

lanıb nota köçürülməsi sahəsində böyük iş aparıb. "İbtidai not savadı" adlı dərslik tərtib edib.

Asəf Zeynallı həmçinin Türk (Azərbaycan) fəhlə teatrında oynanılan C.Cabbarlının "Sevil", "Qayıdış", X. Nəzirli və S. Rüstəmin "Alov", A. Həmidin "Hind qızı", V. Kirşonun "Küləklər şəhəri" əsərlərinə musiqi bəstələyib. "Uşaq süitəsi" əsəri ilə ilk dəfə Azərbaycan uşaq musiqisi repertuarının əsasını qoyub, 70-ə yaxın xalq mahnısını nota alıb.

Təəssüf ki, qəlbi yazıb-yaratmaq eşqi ilə coşan gənc bəstəkar üçün Azərbaycan musiqi folkloru nümunələrini toplamaqdan ötrü Qarabağa səfər etməsi düşürlü olmayıb. Orada ağır xəstələnib. İşini yarımçıq qoyaraq, müalicə üçün Bakıya qayıdıb və qısa müddətdə vəfat edib.

Bəstəkar xəstəxanada olarkən otağının divarına son simfoniyasını yazıb və qardaşından əsərin divardan kağıza köçürülməsini xahiş edərək deyib: "Bu, mənim simfoniyamdır. Öləcəyimi bilirəm, qoymayın divarda qalsın". Təəssüf ki, ailə onun ölümündən şokda olduğu üçün vəsiyyəti yerinə yetirməyib. Bəzi mənbələrdə həmin əsərin "Bakı" simfoniyası olduğu bildirilir.

Beləcə, Asəf Zeynallı 27 oktyabr 1932-ci ildə yaradıcılığının zirvə dövründə dünyasını dəyişib. Çəmbərəkənd qəbiristanlığında dəfn olunub, sonralar "Qurd Qapısı" qəbiristanlığına köçürülüb. Onu da xatırladım ki, Azərbaycan Dövlət Konservatoriyası 20 ildən çox Asəf Zeynallının adını daşıyır. Üzeyir Hacıbəylinin vəfatından sonra adını əbədiləşdirmək istəyəndə qardaşlarından razılıq alıblar ki, konservatoriyaya Üzeyir bəyin, musiqi texnikumuna isə Asəfin adı verilsin. Elə də olub, amma 2000-ci ildə texnikum kolleccə çevrildəndə Asəf Zeynallının adı da götürülüb...

P.S: Bu yazını hazırlayarkən gənc həmkarım Mirmehdi Ağaoğlunun Asəf Zeynallının qardaşı oğlu Tamerlan Zeynalovla müsahibəsindən bir parça diqqətimi cəlb etdi. O deyib ki, bir gün Moskvaya uçarkən təyyarədə bəstəkar Tofiq Quliyevlə yol yoldaşı olub: "O heç bilmirdi ki, Mən Asəf Zeynallının qardaşı oğluyam. Soruşdum ki, Tofiq Ələkbərovüç, siz o qədər mahnı yazmırsız, hamısı dillər əzbəridir, bəs, ilk mahnınız hansıdır? Dedi bilirsən nə var, o vaxt bizimlə bir tələbə də oxuyurdu. O adam Allah vergisi idi, tələbə ola-ola bizə dərslər deyirdi. Adı Asəf Zeynallı idi. Bir gün çağırırdı, Sabirin "Uşaq və buz" şeirini mənə göstərib tapşırırdı ki, buna bir mahnı yaz. Gəldim evə, yazdım-pozdum, səhər konservatoriyada yazdığımı Asəf müəllimə göstərdim. Xoşuna gəldi. Yəni mən Asəf Zeynallının xeyir-duası ilə bəstəkar oldum. Bunu Tofiq müəllim sonralar Asəf haqqında çəkilən sənədli filmə də deyib".